

Nodokļu piemērošana fizisko personu veiktajiem darījumiem ar kokmateriāliem

Daudzos gadījumos fiziskām personām ir neizpratne par to, kāpēc, kā un kad budžetā jāmaksā nodokļi.

Saskaņā ar likuma „Par iedzīvotāju ienākuma nodokli” 8. panta trešās daļas 15. punktu pie pārējiem fiziskās personas ienākumiem, par kuriem ir jāmaksā iedzīvotāju ienākuma nodoklis (IIN), tiek pieskaitīti:

- ienākumi no fiziskās personas īpašumā esoša augoša meža atsavināšanas izciršanai un tajā iegūto kokmateriālu atsavināšanas;
- atbalsta summas par saimnieciskās darbības ierobežojumiem meža īpašniekiem, kuriem meža apsaimniekošana nav saimnieciskās darbības veids;
- ienākums, kas gūts, pārdodot zarus, kuri paredzēti šķeldošanai un iegūti ārpus meža zemes, attīrot īpašumā esošās lauksaimniecības zemes no krūmiem, vai mežā, izstrādājot cirsmu.

Līdz ar to var uzskatīt, ka fiziskās personas īpašumā augoša meža atsavināšana izciršanai (ciršanas tiesību pārdošana) ir apliekama ar iedzīvotāju ienākuma nodokli.

Ienākumam no fiziskās personas īpašumā esoša augoša meža atsavināšanas izciršanai un tajā iegūto kokmateriālu atsavināšanas piemēro 10% likmi, bet saimnieciskajā darbībā – 23% likmi (2015. gadā).

Fiziskai personai saimnieciskā darbība nav reģistrēta

Fiziska persona, kas nav reģistrējusi saimniecisko darbību, grāmatvedību nekārto un rēķinus neizraksta. No šādas personas iegādājoties kokmateriālus vai ciršanas tiesības, noslēdz līgumu, saņem ciršanas tiesības kopiju, noformē iepirkuma aktu un palūdz aizpildīt izziņu – apliecinājumu, ka pārdotie kokmateriāli ir personiskais īpašums.

Kā pierādījumu, ka mežs ir tās īpašumā, ienākuma izmaksātājam iesniedz ciršanas apliecinājuma (ja tāds ir) kopiju, nepieciešamības gadījumā uzrādot tā oriģinālu, vai apliecinājumu, ka mežs ir personas īpašumā.

Ienākumam tiek piemērota 10% nodokļa likme. Ieturot IIN, ir piemērojamas šādas izdevumu normas:

25% no izmaksājamās summas no augoša meža pārdošanas ienākuma;

50% no izmaksājamās summas no kokmateriālu pārdošanas ienākuma.

Ja no savā īpašumā esoša augoša meža atsavināšanas izciršanai un tajā iegūto kokmateriālu atsavināšanas ienākuma izmaksātājs izmaksas vietā ir ieturējis IIN, šajā situācijā fiziskai personai gada ienākumu deklarācija par gūto ienākumu VID nav jāiesniedz.

Piemērs.

Fiziska persona A, kas nav reģistrēta kā saimnieciskās darbības veicēja, no savā īpašumā esoša augoša meža ir pārdevusi kokmateriālus zemnieku saimniecībai „Zīlītes” par 12 000 euro. Fiziskā persona A ienākumu izmaksātājiem ZS „Zīlīte” ir apliecinājusi, ka kokmateriāli ir iegūti no savā īpašumā esoša meža.

IIN no kokmateriālu pārdošanas ienākuma ietur ienākuma izmaksātāji, piemērojot 10% likmi un 50% izdevumu normu: 600 euro ((12000 – 6000) x 10%).

Ja šāds darījums notiek starp divām fiziskām personām, kas nav reģistrējušies kā saimnieciskās darbības veicēji, nodokli no gūtajiem ienākumiem 10% apmērā rezumējošā kārtībā jāaprēķina un jāiemaksā budžetā nodokļa maksātājam (kokmateriālu pārdevējam), iesniedzot Valsts ieņēmumu dienestā gada ienākumu

deklarācijas D1¹ pielikumu un D veidlapu. Tur norāda gūtos ienākumus no īpašumā esoša augoša meža atsavināšanas izciršanai un tajā iegūto kokmateriālu atsavināšanas, piemērojamo izdevumu normu 25 vai 50% apmērā. Deklarāciju Valsts ieņēmumu dienestā iesniedz nākamajā gadā pēc ienākumu gūšanas – no 1. marta līdz 1. jūnijam.

Fiziskai personai ir reģistrēta saimnieciskā darbība

IIN no šiem darījumiem aprēķina un iemaksā budžetā rezumējošā kārtībā saimnieciskās darbības veicējs, ienākumam piemērojot 23% (2015. gadā) nodokļa likmi.

Piemērs.

Fiziska persona, kas ir reģistrēta kā saimnieciskās darbības veicējs (nav PVN maksātājs), noslēdz līgumu ar SIA „Mežiņš” par zaru piegādi no personai piederošās lauksaimniecības zemes attīrīšanas no krūmiem (uzrādīts īpašumu apliecinošs dokuments un reģistrācijas apliecība). Fiziskā persona izdevumus, kas saistīti ar lauksaimniecības zemes attīrīšanu (par krūmu zāģēšanu, transportēšanu, degvielu u.c.) iekļaus saimnieciskās darbības izdevumos.

SIA „Mežiņš”, izmaksājot fiziskai personai ienākumu no zaru iegādes, IIN nav jāietur.

Fiziskā persona IIN no ienākuma, kas gūts no zaru pārdošanas SIA „Mežiņš”, maksās, iesniedzot gada ienākuma deklarāciju (aizpildot D3 pielikumu) un piemērojot 23% nodokļa likmi (2015. gadā).

Kas ir saimnieciskā darbība?

Par fiziskās personas saimniecisko darbību uzskata jebkuru darbību, kas vērsta uz preču ražošanu, darbu izpildi, tirdzniecību un pakalpojumu sniegšanu par atlīdzību. Saimnieciskā darbība ietver arī ar uzņēmuma līguma izpildi saistīto darbību, profesionālo darbību, nekustamā īpašuma apsaimniekošanu, komercaģenta, māklera un individuālā komersanta darbību, kā arī fiziskās personas īpašumā esoša individuālā uzņēmuma (arī zemnieka un zvejnieka saimniecības) darbību.

Fiziskās personas ienākuma gūšanu no kapitāla un **ienākuma gūšanu no fiziskās personas īpašumā esoša augoša meža atsavināšanas izciršanai un tajā iegūto kokmateriālu atsavināšanas nekvalificē kā saimniecisko darbību**, ja izdevumi, kas saistīti ar šā ienākuma gūšanu, nav atzīti par saimnieciskās darbības izdevumiem.

Pievienotās vērtības nodoklis

Ienākumi no fiziskās personas īpašumā esoša augoša meža atsavināšanas izciršanai netiek uzskatīti par šīs personas ienākumiem no saimnieciskās darbības tikai likuma „Par iedzīvotāju ienākuma nodokli” izpratnē, IIN aprēķināšanas vajadzībām, un tikai tad, ja fiziskā persona – meža īpašnieks izdevumus, kas saistīti ar šo ienākumu gūšanu, nav atzinis par saimnieciskās darbības izdevumiem.

Savukārt atbilstoši Pievienotās vērtības nodokļa likumam nodokļa maksātājs ir persona, kas patstāvīgi jebkurā vietā veic jebkuru saimniecisko darbību neatkarīgi

no šīs darbības mērķa vai rezultāta. Reģistrēti nodokļa maksātāji ir nodokļa maksātāji, kas reģistrēti Valsts ieņēmumu dienesta PVN maksātāju reģistrā.

Tādējādi, lai rastos pienākums reģistrēties Valsts ieņēmumu dienesta PVN maksātāju reģistrā, fiziskai personai ir jāveic saimnieciskā darbība.

Pievienotās vērtības nodokļa likuma izpratnē saimnieciskā darbība ir jebkura sistemātiska, patstāvīga darbība par atlīdzību (tai skaitā jebkuru ražotāju, tirgotāju vai pakalpojumu sniedzēju darbība, lauksaimnieciska darbība). Tiesību teorijā jēdziens sistemātiskums nozīmē vienveidīgas darbības atkārtotību noteiktā laika periodā. Parasti jau otrreiz veikta darbība dod pamatu darbības kvalificēšanai par sistemātisku.

Ja fiziskā persona 12 mēnešu periodā sistemātiski par atlīdzību (vismaz divas reizes 12 mēnešu periodā) veic kokmateriālu piegādes vai sniedz ciršanas tiesību piešķiršanas pakalpojumus, tad Pievienotās vērtības nodokļa likuma izpratnē šī fiziskā persona veic saimniecisko darbību. Atsevišķos gadījumos arī vienu kokmateriālu piegādi var uzskatīt par darījumu, kas tiek veikts saimnieciskās darbības ietvaros, ja tiek veiktas sistemātiskās darbības (piemēram, meža izstrāde, kokmateriālu sagatavošana), lai nodrošinātu šo vienu kokmateriālu piegādi.

Fiziskām personām – neregistrētiem nodokļa maksātājiem jāseko, vai nav pārsniegts Pievienotās vērtības nodokļa likuma 59. panta pirmajā daļā (no 2013. gada 1. janvāra) noteiktais ar nodokli apliekamo darījumu vērtības sliekšnis 50 000 *euro*. Minētie 12 mēneši nav saistīti ar kalendāro gadu, bet ir attiecināmi uz jebkuru 12 mēnešu periodu.

Fiziskās personas – iekšzemes neregistrēti nodokļa maksātāji – līdz tam taksācijas periodam sekojošā mēneša 15. datumam, kad ir pārsniegts noteiktais sliekšnis – 50 000 *euro*, iesniedz Valsts ieņēmumu dienestam iesniegumu reģistrācijai Valsts ieņēmumu dienesta PVN maksātāju reģistrā.

Fiziska persona var neregistrēties Valsts ieņēmumu dienesta PVN maksātāju reģistrā, ja pēc viena darījuma, ar kuru pārsniegts noteiktais reģistrācijas sliekšnis 50 000 *euro*, turpmāko 12 mēnešu laikā tā nav paredzējusi veikt citus ar nodokli apliekamus darījumus. Šajā gadījumā minētā persona iemaksā PVN no darījuma vērtības, kas pārsniedz 50 000 *euro* (aprēķināto PVN iekļaujot darījuma vērtībā). Savukārt, ja minētā persona turpmāko 12 mēnešu laikā veiks apliekamus darījumus, tai pirms šo darījumu veikšanas būs jāreģistrējas Valsts ieņēmumu dienesta PVN maksātāju reģistrā un šie darījumi būs jāapliek ar PVN neatkarīgi no darījumu vērtības.

Fiziskai personai, kura vienu reizi 12 mēnešu laikā ir veikusi vienu darījumu, kurš nav saistīts ar saimniecisko darbību, bet kura rezultātā pārsniegts noteiktais reģistrācijas sliekšnis – 50 000 *euro*, nav jāiemaksā budžetā PVN no summas, kas pārsniedz reģistrācijas sliekšni – 50 000 *euro*.

Piemērs.

*Fiziska persona A, kurai nav reģistrēta saimnieciskā darbība, 2015. gadā, kas ir tās vienīgā reize 12 mēnešu laikā, ar vienu līgumu vienam pircējam – fiziskai personai B, kura neveic saimniecisko darbību, pārdod ciršanas tiesības no savā īpašumā esoša augoša meža par ~~summu~~ 54 000 *euro*.*

Lai pārdotu ciršanas tiesības, personai A nav nepieciešams veikt nekādas sistemātiskas darbības par atlīdzību. Šajā gadījumā ciršanas tiesību pārdošana personai A nav uzskatāma par tās saimniecisko darbību, jo 12 mēnešu laikā veiktais vienīgais darījums Pievienotās vērtības nodokļa likuma izpratnē nav sistemātiska darbība par atlīdzību.

Fiziskai personai A nav jāreģistrējas Valsts ieņēmumu dienesta PVN maksātāju reģistrā, nav jāreģistrējas kā saimnieciskās darbības veicējam un nav jāmaksā PVN no summas, kas pārsniedz 50 000 euro.

Ja fiziskā persona vienu reizi 12 mēnešu laikā ir veikusi vienu darījumu, kura rezultātā pārsniegts noteiktais reģistrācijas sliekšnis – 50 000 euro un šajā darījumā ir saskatāmas saimnieciskās darbības pazīmes, tad fiziskā persona aprēķina PVN no darījuma vērtības, kas pārsniedz 50 000 euro. PVN aprēķina par to taksācijas periodu, kad šī summa pārsniegta, un iemaksā budžetā līdz taksācijas periodam sekojošā mēneša 20. datumam, iesniedzot PVN deklarāciju par taksācijas periodu.

Piemērs.

Fiziska persona A, kurai nav reģistrēta saimnieciskā darbība, 2015. gada 15. janvārī pārdod kokmateriālus SIA „Koks” par 25 000 euro un 2015. gada 5. februārī atkārtoti veic kokmateriālu piegādi SIA „Koks” par 26 000 euro. Citus apliekamus darījumus turpmāko 12 mēnešu laikā personai A nav plānots veikt. Fiziska persona A ienākuma izmaksātājam SIA „Koks” nevar apliecināt, ka kokmateriāli ir iegūti no savā īpašumā esoša meža.

Fiziskās personas darbība ir kvalificējama kā saimnieciskā darbība, jo darījumi ir sistemātiski (divas reizes 12 mēnešu periodā).

Fiziskai personai A ir tiesības neregistrēties Valsts ieņēmumu dienesta PVN maksātāju reģistrā, bet no darījuma summas, kas pārsniedz 50 000 euro, t.i., no 1000 euro tai ir jāaprēķina un jāmaksā valsts budžetā PVN 173,55 euro (1 000 eurox 21%:121%). Aprēķināto PVN summu fiziskai personai A jāiemaksā budžetā līdz 2015. gada 20. martam.

Sarmīte Kirhnere,
nodokļu konsultante

Sadarbībā ar
SIA LLKC
Meža konsultāciju pakalpojumu centru